

TÜRK VATANDAŞLIK HUKUKUNDAKİ CİNSİYET FARKINDAN DOĞAN EŞİTSİZLİK SONUCUNDA TÜRK VATANDAŞI ERKEKLE EVLENEN YABANCI KADININ YARATTIĞI SORUNLAR

Yard.Doç.Dr. B.BAHADIR ERDEM*

I. Giriş

Türk Vatandaşlık Hukukundaki cinsiyet farkından doğan eşitsizlik denildiğinde hiç şüphesiz okuyucunun aklına ilk gelen erkeğin lehine ve kadının aleyhine olan eşitsizliktir. Ancak bizim inceleyeceğimiz konu biraz şaşırtıcı ve alışık olmadığımız bir durum olmakla birlikte erkeğin değil tam tersine kadının lehine ve hiç şüphesiz ki erkeğin aleyhine olan eşitsizlik hallerinden birisidir. Üzerinde duracağımız husus yabancı kadına Türk vatandaşı bir erkekle evlenmesi sonucunda Türk Vatandaşlık Kanunu'nun tanıdığı Türk vatandaşlığını kazanma hakkı ve bu hakkın yaratmakta olduğu ve ileriki yıllarda artarak yaratacağı sorunlardır.

Konunun uzmanları ve ilgilileri haricinde pek kimsenin bilmediği bir husus Türk Vatandaşlık Kanunu'nun düzenlemesinin Türk vatandaşlığının kazanılmasında kadınları erkeklere göre kolladığı ve erkek cinsine tanımadığı bazı hakları yabancı kadınlara ve de bu yabancı kadına bağlı olan çocuklara tanıdığıdır. Türk Vatandaşlık Kanunu¹, konumuz olan 5. maddesinde ve 13,14,15,16,18,19,32 ve 37. maddele-

* İ.Ü.Devletler Özel Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

¹ RG. 22.2.1964- 11683. Kanun , 2383 s. ve 13.2.1981 t. (bkz. RG. 17.2.1981- 17254), 3540 s. ve 20.4.1989 t. (bkz. RG. 29.4.1989 – 20153), 3808 s. ve 27.5.1992 t. (RG. 4.4.1992 – 21248) ve son olarak da 4112 s. ve 7.6.1995 t. (bkz. RG. 12.6.1995 – 22311) Kanunlarla değiştirilmiştir.

rinde erkeklere tanımadığı bazı hakları kadınlara ve bu kadınlara bağlı olan çocuklara tanımaktadır. Çalışmamızda üzerinde duracağımız konu ise, Türk kamuoyunun gündemine Merve Kavakçı vakası ile düşen ve de fazlasıyla ilgisini çeken “yabancı kadının Türk vatandaşı erkekle evlenmesi ile Türk vatandaşlığını kazanmasını” düzenleyen Kanun’un 5.maddesidir.

Hiç şüphe yok ki, olayı medyadan takip eden ve yönlenen Türk kamuoyu olayın hukukî yanı ile hiç ilgilenmemiş ve her olayda olduğu gibi işin rayting toplayan yanı olan Merve Kavakçı’nın tekrar Türk vatandaşı olup olamayacağına muhabbetine girmiştir. Böylece inceleyeceğimiz hukukî konu kamuoyu tarafından hiç bir şekilde bilimsel ve hukukî bakımdan incelenmeden sadece Merve Kavakçı’yı tutanlarla tutmayanlar kendini ona yakın bulanlarla bulmayanlar arasında, “tekrar Türk vatandaşı olsun”, “olmalı” ya da “kesinlikle olmasın” ve de “olamaz”, ağız dalaşı çerçevesinde bir müddet tartışıldıktan ve Türk kamuoyunun haftalık gündem maddesi olma vazifesini ifâ ettikten sonra yerini yeni bir bomba habere bırakarak bir daha dönmek ya da kim bilir ne zaman geri dönmek üzere gazete ve televizyonların arşivlerindeki yerine yerleşmiştir.

Yabancı kadının bir Türk vatandaşı erkekle evlenmesi halinde Türk vatandaşlığına geçme hakkı T.Vat.K.’nun 5. maddesinde düzenlenmiştir. Kanun’un 5. maddesini incelemeyen önce Türk vatandaşlığının diğer kazanılma yollarını kısaca hatırlamakta fayda bulunmaktadır.

II. Türk Vatandaşlığını Kazanma Yolları

Türk vatandaşlığını kazanmanın ilk ve en tabii yolu hiç şüphesiz ki “doğumdur”. *“Türkiye içinde veya dışında Türk babadan olan ya da Türk anadan doğan çocuklar doğumlarından başlayarak Türk vatandaşdırlar”*. (T.Vat.K. m.1)² Doğumla kazanılan vatandaşlık, doğum

² 2383 sayılı Kanunla değiştirilen metin. Yürürlükten kalkan eski metne göre,

“Türkiye içinde veya dışında,

a) Türk babadan olan,

b) Türk anadan doğup da, babasının vatandaşlığını doğumla kazanamayan,

c) Türk anadan evlilik dışında doğan çocuklar, doğumlarından başlayarak Türk vatandaşdırlar”.

anından itibaren kazanılan aslî vatandaşlık niteliğindedir. Doğrudan doğruya Kanun'un bahsettiği bir haktır ve ne doğan çocuğun ne de doğumla ilgili şahıslar olan ana ya da babanın iradelerinin bu hakkın kazanılmasında bir rolü yoktur.³

Yabancı anadan evlilik dışında doğup da babası Türk vatandaşı olan çocuğun Türk vatandaşlığını kazanması ise Kanun'da "hal değişikliği" başlığı altında düzenlenmiştir. Kanun'a göre, "yabancı anadan evlilik dışında doğan çocuk, a)nesebin tashihi,

b) babalığın hükümlerle taahhuk etmesi,

c) tanıma

yollarından biriyle bir Türk vatandaşına nesep bağı ile bağlanırsa, doğumundan başlayarak Türk vatandaşı olur".(T.Vat.K.m.2)

Türk Vatandaşlık Kanunu'na göre vatandaşlığın diğer bir kazanılma şekli de evlat edinilme halidir. Kanun'a göre prensip olarak evlat edinme evlatlığın vatandaşlığını etkilemez. Ancak Kanun'da belirtilen hallerde bir Türk vatandaşı tarafından evlat edinilen küçük olan evlatlık Türk vatandaşlığını kazanır. Kanun'un 3. maddesine göre, "evlat edinme evlatlığın vatandaşlığına tesir etmez. Ancak, küçük olan evlatlık, vatansız olur veya anası babası bulunmaz veyahut nerede olduğu bilinmezse, bir Türk tarafından evlatlığa alınmakla Türk vatandaşı olur."

Doğum yoluyla Türk vatandaşlığının kazanılmasının yanında diğer bir vatandaşlık kazanma yolu da "doğum yerine" yani "toprak esasına" göre vatandaşlığın kazanılmasıdır. Vatansızlığı önlemek için Türk vatandaşlığını kazanmada ikinci derecede kullanılan yol olan "doğum yeri ile" Türk vatandaşlığını kazanma hali T.Vat.K.'nin 4. maddesinde düzenlenmiştir. Madde 4'e göre, "Türkiye'de doğan ve vatandaşlığını ana ve babasından doğumla kazanamayan çocuklar doğumlarından başlayarak Türk vatandaşlarıdır."

Görüldüğü üzere kanun koyucu 1981 yılında yaptığı düzenleme ile Türk vatandaşlığının doğumla kazanılmasında açık bir şekilde kadının aleyhine olan cinsiyet ayrımını değiştirmiştir.

³ NOMER ERGİN, Vatandaşlık Hukuku, 12. Baskı. Filiz Kitapevi, İstanbul 1999, 51 vd.

Türkiye’de bulunmuş çocuklar, aksi sabit olmadıkça, Türkiye’de doğmuş sayılırlar.”

Kanun’daki diğer Türk vatandaşlığını kazanma halleri ise “Yetkili Makam Kararı İle Kazanma” başlığı altında 6. maddede düzenlenen “genel olarak vatandaşlığa alınma” ve 7. maddede düzenlenen “istisnai vatandaşlığa alınma” halleridir. Bu iki tür vatandaşlığa alınma da idarenin takdirine kalmıştır. Bu maddelerde sayılan şartları taşımış olmak vatandaşlığa alınmak için başvuran kişiye kesin bir hak bahsetmez. Devletin egemenlik hakkını ilgilendirdiğinden alınıp alınmaması Bakanlar Kurulunun takdirine bağlıdır. (T.Vat.K.Yönet. m.10/1)⁴

İdarenin kararı ile genel olarak vatandaşlığa alınmak için Kanun yedi şart saymış ve bu şartların varlığı halinde yabancı kişinin Türk vatandaşlığına Bakanlar Kurulu kararınca alınabileceğini söylemiştir. Madde 6’ya göre; “*Aşağıdaki şartları taşıyan yabancılar Bakanlar Kurulu kararı ile Türk vatandaşlığına alınabilirler:*

Vatandaşlığa alınmasını isteyen kişi,

- a) *Kendi milli kanununa, vatansız ise Türk kanununa göre reşit olmalıdır,*
- b) *Müracaat tarihinden geriye doğru Türkiye’de beş yıl ikâmet etmiş olmalıdır,*
- c) *Türkiye’de yerleşmeye karar verdiğini davranışı ile teyit etmiş olmalıdır,*
- ç) *İyi ahlak sahibi olmalıdır,*
- d) *Genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden hastalığı bulunmamalıdır,*
- e) *Yeteri kadar Türkçe konuşabilmelidir,*

⁴ RG. 1.7.1964 – 11742; Ayrıca, “11.2.1964 t. ve 403 s. Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Yönetmeliğe Geçici Maddeler Eklenmesi Hakkında Yönetmelik” hakkında bkz. RG. 21.3.1981 – 17276 ve bu Yönetmeliğin 36. Maddesinin (g)Bendinin Değiştirilmesine İlişkin Yönetmelik için bkz. RG. 24.10.1984 - 18555 ile muaddel

f) Türkiye'de kendisinin ve geçimi ile yükümlü olduğu kimselerin geçimini sağlayacak gelire veya mesleğe sahip olmalıdır.”

Kanun, istisnai yoldan vatandaşlığa alınmayı ise 7. maddesinde düzenlemiş ve genel olarak vatandaşlığa alınma şartlarında sayılan şartlardan iki şartı istisnai olarak vatandaşlığa alınmak için aramayı belirli bazı kişiler için vatandaşlığa alınmayı kolaylaştırmıştır. Kanun'un 7. maddesine göre, “Aşağıdaki hallerde 6. maddenin (b) ve (c) bentlerindeki şartlar aranmaksızın yabancılar, istekleri üzerine, İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararıyla Türk vatandaşlığına alınabilirler:

- a) Türk vatandaşlığını herhangi bir şekilde kaybetmiş olanların sonradan doğmuş reşit çocukları,
- b) Bir Türk vatandaşı ile evli olanlarla, bunların reşit çocukları,
- c) Türk soyundan olanlarla, eşleri ve reşit çocukları,
- ç) Bir Türk vatandaşı ile evlenmek kararıyla Türkiye'de yerleşmiş olanlar,
- d) Türkiye'ye sanayi tesisleri getiren sosyal, ekonomik alanlarda veya bilim, teknik veyahut sanat alanlarında olağanüstü hizmeti geçmiş veya hizmeti geçeceği düşünülen kimseler,
- e) Vatandaşlığa alınması Bakanlar Kurulunca zarurî görülenler.”

Görüldüğü üzere bir Türk vatandaşı erkekle evlenen yabancı kadının Türk vatandaşlığını kazanabilmek için başvurabileceği bir diğer yol da ileride üzerinde ayrıntılı olarak duracağımız Türk vatandaşlığının “istisnai” olarak kazanılmasıdır.

Kanun'da düzenlenen son bir Türk vatandaşlığını kazanma yolu da “yeniden vatandaşlığa alınma”dır. Madde 8'e göre, “Bu kanuna göre Türk vatandaşlığını kaybetmiş olanları, Bakanlar Kurulu ikâmet şartı aranmaksızın yeniden vatandaşlığa alabilir. 35. madde hükmü saklıdır.”

III. Yabancı Kadının T.Vat.K.'nun 5. Maddesine Göre Evlenme Yolu İle Türk Vatandaşlığını Kazanması

Bir Türk vatandaşı erkekle evlenen yabancı kadına T.Vat.K., 5. maddesinde düzenlediği hüküm ile kadının talep etmesi ya da evlenirken vatansız bulunması veya evlenmekle eski vatandaşlığını kaybedecek olması hallerinde Türk vatandaşlığını kazanma hakkını tanımıştır. Kanun'a göre, *"Bir Türk ile evlenen yabancı kadın Türk vatandaşlığına geçmek istediğini 42'nci maddede gösterilen şekilde bildirdiği veya vatansız bulunduğu veyahut evlenmekle eski vatandaşlığını kaybettiği takdirde Türk vatandaşlığını kendiliğinden kazanır."*

Türk vatandaşı erkekle evlenen yabancı kadının Türk vatandaşlığına geçme talebi ise evlenme, evlendirmeye yetkili Türk makamları önünde yapıldığı takdirde, evlendirme sırasında o makama, evlenme evlendirmeye yetkili yabancı makamlar önünde yapıldığı takdirde ise evlenmeyi tescil ile görevli Türk makamlarına, evlenme akdinden başlayarak bir aylık süre içinde, yazılı olarak yapılır. (T.Vat.K.m.42) Bu hükme göre vatandaşlık beyanı, evlenme Türkiye içinde yapılıyorsa evlendirmeyi yapan nikah memuruna, Türkiye dışında Türk konsoloslukunda yapılıyor ise o ülkedeki nikah aktini kıyan evlendirmeye yetkili Türk konsoloslarına yapılır. Eğer evlilik akti yabancı ülkede o ülkenin evlendirmeye yetkili makamlarınca yapılmakta ise bir ay içinde, o ülkedeki evlendirmeyi tescille görevli, yetkili Türk konsoloslukuna yapılır. (Evlendirme Yön. m. 11/1,2) 403 sayılı T.Vat.K.'nun uygulanmasına ilişkin Yönetmeliğe göre de Kanun'a uygun olarak yapılan bu beyanı alan makam, evlenmenin tesciline ait işlemlerle evrak ile birlikte bunu ilgili nüfus memurluğuna gönderir. Nüfus memurluğu da başka bir emir beklemeden nüfus siciline kaydederek Türk vatandaşı olan kadına nüfus hüviyet cüzdanı verir ve İçişleri Bakanlığına bildirir. (T.Vat.K.Hak.Yön.m.55)

Açıkça görüldüğü üzere Kanun'un 5. maddesine göre bir Türk vatandaşı erkekle evlenerek usulüne ve süresine uygun olarak Türk vatandaşlığına geçmek istediğini beyan eden yabancı kadın hiç bir yetkili makam kararına gerek kalmadan adeta otomatik olarak Türk vatandaşlığını kazanabilmektedir. Zaten bu nedenle de T.Vat.K. bu hükmü "Kanun Yolu İle Kazanma" başlığı altında düzenlemiştir. Kanun'un bu başlık altında düzenlediği Türk vatandaşlığını kazanma halleri doğum, hal değişikliği, evlat edinme ve doğum yeri ile Türk va-

tandaşlığının kazanılması gibi kişinin iradesine bağlı olmayan ve yetkili makam kararına gerek bulunmayan hallerdir. Kanun koyucu, yabancı kadının evlenme ile Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için iradesi gerektiği halde⁵ yine de bu hükmü “Kanun Yolu İle Kazanma” altında düzenlemiştir. Şüphesiz ki bu düzenleme kadının talebinin gerekmesi bakımından haklı olarak eleştirilmektedir. Fakat aynı Türk vatandaşlığının doğum, hal değişikliği ya da evlat edinme ile kazanılmasında olduğu gibi m. 5'teki kazanma halinde de “başka hiç bir yetkili makamın iradesine gerek bulunmaması” bakımından da bu düzenleme, altında bulunduğu başlığa kanun tekniği bakımından uygundur.

5. madde aynı zamanda yabancı kadına, vatandaşlık talebinde bulunmasa dahi eğer Türk vatandaşı erkekle evlenirken vatansız durumda ise ya da yaptığı bu evlilikle sahip olduğu devletin vatandaşlığını kaybederek vatansız duruma düşecek ise otomatik olarak Türk vatandaşlığını vermektedir. Evlilikle vatansız kalan kadını korumaya yönelik böyle bir hak Türk kadınla evlenen yabancı erkeğe kanunkoyucu tarafından T.Vat.K.'da tanınmamaktadır.

IV. Evlenmenin Geçerliliği - Kadının Hüsnüniyeti

“Evlenmenin butlanına karar verilmesi halinde akitte hüsnüniyetli olan kadın, Türk vatandaşlığını muhafaza eder.”(m.5/2)

Görüldüğü üzere yabancı kadının Türk vatandaşı erkekle evlendiğinde m.5'deki hüküm gereğince Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için yapılan bu evliliğin hukuken geçerli olması gerekmektedir. Yabancı kadına Türk vatandaşlığını kazandıran evlenmenin butlanına karar verilmesi durumunda kadının Türk vatandaşlığını muhafaza edebilmesi ancak onun bu evliliği yaparken kanunun tabiriyle *hüsnüniyetli* olmasına bağlıdır. Demek ki bu evlilik yapılırken butlan sebepleri bakımından hüsnüniyetli olmayan kadın kendisine Türk vatandaşlığını kazandıran evlenmenin butlanına karar verilmesi ile Türk vatandaşlığını kendiliğinden kaybedecektir.⁶

⁵ Yabancı kadının iradesine gerek olmasına rağmen bu maddenin “Kanun Yolu İle Kazanma” Başlığı altında düzenlenmesi doktrinde eleştirilmektedir. Bkz. NOMER, 51

⁶ NOMER, 66-67

Türk Vatandaşlık Kanunu yabancı kadının evlenme ile kazandığı Türk vatandaşlığını kaybetme anını düzenlememiştir. Kadın vatandaşlığı butlan kararının verildiği anda mı yoksa evlenme anından itibaren mi kaybedecektir? Bu sorunun cevabı Medeni Kanun'un 214. maddesi ve 216. maddenin 1. fıkrasının 1. cümlesi dikkate alındığında tereddütsüz olarak butlan kararının verildiği andan itibaren kadının Türk vatandaşlığını kaybedeceği şeklinde cevaplanacaktır. Zira MK. m. 124'e göre "evlenmenin butlanı, ancak hakimin kararı ile hüküm ifade eder. Evlenme mutlak bir butlan ile mâlul olsa bile hakimin kararına kadar sahih bir evlenmenin bütün hükümlerini haizdir." MK.m.126/1c.1'e göre ise " hüsnüniyetle evlenen kadın, feshine hükmedilmiş olsa bile evlenme ile iktisap ettiği vaziyeti muhafaza eder." Bu iki hüküm göz önüne alındığında butlan kararına kadar geçerli bir evlenmenin bütün hükümlerine sahip olan bir evlenme ile Türk vatandaşlığını kazanan yabancı kadının Türk vatandaşlığını kayıp anı olarak mahkemenin butlan kararını esas almak Medeni Kanun'un düzenlemesine uygun olur.⁷

Butlan kararı verilmiş olan evlenmeden olan çocukların vatandaşlık durumu ise anne veya babaları bu evlenmede hüsnüniyetli olmasalar dahi değişmez. 5. maddenin son fıkrasına göre "*butlanına karar verilmiş evlenmeden olan çocuklar, ana veya babaları hüsnüniyetli olmasalar dahi Türk vatandaşlığını muhafaza ederler*".

V. Yabancı Kadına Türk Vatandaşlığını Kazandıran Evlenmede Muvazaa - Muvazaanın Tespiti - Muvazaanın Önlenmesi

Evlenmenin butlanla mâlul olması halinde bu evlilikle Türk vatandaşlığını kazanan yabancı kadının Türk vatandaşlığını muhafaza etmesini bu evlilik yapılırken butlan nedenleri bakımından hüsnüniyetli olmasına bağlayan bir hukuki düzenlemede, kadının sırf Türk vatandaşlığını kazanmak için bu evliliği yapması yani *evlilikte muvazaa* durumunda ortada bir iyiniyetten söz edilemeyeceği açıktır. İyiniyetten söz edilemeyeceği açıktır da, acaba evlilikte muvazaa olur mu? Ya da olsa bile bu muvazaanın hukuken tespiti, ispatı mümkün olur mu?

⁷ NOMER, 67

Hiç şüphesiz ki sırf Türk vatandaşlığını kazanmak için yapılan evlilik gerçek bir aile birliği kurmak için yapılan bir evlilik değildir, muvazaalı bir evliliktir. Demek ki evlilikte muvazaa fiilen mümkündür ve de yapılmaktadır. Ancak problem muvazaalı evliliğin yapılmış olması değil bu evliliğin hukuk sistemi tarafından muvazaa ile yapıldığının tespitidir, ispatıdır. Türk hukuk sisteminde bugün için evlenmede muvazaa kavramı düzenlenmiş değildir. Hukuk sistemimizde muvazaalı evlilik kavramı düzenlenmediğine göre yapılan bir evliliğin muvazaalı olduğunun ispat edilmesi de bugün için söz konusu değildir. Yargıtay 2.Hukuk Dairesi de,11.4.1974 tarihli bir kararında “Amaç ne olursa olsun Türkiye’de evlenme sözleşmesinin muvazaa sebebiyle iptali söz konusu olamaz” demektedir.⁸ Muvazaalı evlenme kavramı Medeni Kanunumuzda düzenlenmediği gibi Türk Vatandaşlık Kanunu’nda da muvazaalı evlenmelerin vatandaşlık hukuku yönünden tesirlerini önleyebilecek bir hüküm bulunmamaktadır.

Muvazaalı evlenmeleri engelleyen bir hükmün Türk hukukunda bulunmaması bir Türk vatandaşı kadınla evlenen yabancı erkekte Türk vatandaşı erkekle evlenen kadında olduğu gibi sorun yaratmamaktadır. Zira yabancı erkeklerin Türk vatandaşı kadınlarla evlenseler dahi T.Vat.K.m.5’deki gibi adeta “otomatik” bir vatandaşlık kazanma hakları bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu evlilik muvazaalı olsa bile madde 5’te olduğu kadar problem yaratmaz. Zira bir Türk kadınla evlenen yabancı erkeğin Türk vatandaşlığını talep etmesi halinde bunu kazanması ancak T.Vat.K.m.7’de düzenlenen “istisnaî yoldan vatandaşlığa” alınma yoluyla mümkün olacaktır. Madde 7’de düzenlenen vatandaşlığa alınma yolu her ne kadar madde 6’da düzenlenen “genel olarak vatandaşlığa alınma” yoluna göre daha kolay olsa da idareye tanıdığı “takdir hakkı” ve vatandaşlığa alınmadan önce yapılan kapsamlı tetkikler nedeniyle hiç bir zaman 5. maddede olduğu gibi idarenin takdirinin dışında bir işlem değildir.

Hiç şüphesiz bir evliliğin gerçek bir evlilik olup olmadığının tespiti kanaatimizce hukukun dışında ve müphem bir konudur. Ancak yine de gerçek bir aile birliği kurmak amacıyla yapılmayan muvazaalı bir evlilikle Türk vatandaşlığının kazanılmasını önlemek, 7. maddeki Türk vatandaşlığına alınmada idarenin sahip olduğu “takdir hakkı”

⁸ Karar için bkz. Y.B.D. 1975/1-2,79 vd.

bakımından 5. maddeye göre hukuken daha mümkündür. Zira 7. maddede sayılan kişilerden olup da vatandaşlık talebinde bulunan kişi hakkında bütün şartları yerine getirmiş olsa da vatandaşlık talebini kabul ya da reddetmek idarenin takdirindedir. Zira hiç bir devlet her türlü şartı yerine getirirse de bir yabancıyı vatandaşlığına kabul etmek zorunda değildir. Demek ki incelediğimiz konuda olduğu üzere sırf vatandaşlık kazanmak için bir Türk vatandaşı ile evlenildiğine dair ciddi bir şüphe olması halinde bu kişinin vatandaşlık talebi reddedilebilir. Dolayısıyla da yabancı erkeklerin Türk kadınları ile yaptıkları muvazaalı evlenmeler yabancı kadınların yaptıkları muvazaalı evlenmelere göre önlenebilir niteliktedir. Ancak bir Türk erkeği ile sırf vatandaşlık kazanmak amacı ile evlenen yabancı kadının durumu nasıl önlenebilir? Acaba hukukumuzca istenmeyen bu durum nasıl çözüme kavuşturulabilir?

Yabancı kadının yaptığı muvazaalı evlenme yoluyla vatandaşlık kazanmasını önlemek için yapılacak hukukî düzenlemenin Türk Vatandaşlık Kanunu'nda yapılacağı açıktır. Ancak bu düzenlemenin yapılabilmesi için öncelikle muvazaalı evlilik kavramının ya yine Vatandaşlık Kanunu'nda ya da hukuken daha uygun olması itibariyle Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmesi gerekmektedir. Demek ki öncelikle "evlilikte muvazaa kavramı" düzenlenecek ve ancak bu düzenlemeden sonra yapılan muvazaalı evlenme yoluyla yabancı kadının Türk vatandaşlığını kazanmasını engelleyen düzenleme yapılacaktır. Bu düzenleme de, ya 5. maddede yapılacak ve 5. maddeye göre yabancı kadının Türk vatandaşlığını kazanmasını zorlaştıran bir düzenleme olacak ya da yabancı kadının 5. maddeye göre kazandığı vatandaşlığın evlilikte muvazaanın tespiti halinde sonradan iptalini sağlayan bir düzenleme olacaktır.

Türk Medeni Kanunu daha önce de belirttiğimiz üzere evlilikte muvazaa kavramını düzenlememiştir ki kanaatimizce evlilik aktinin her iki tarafının da yaptıkları muvazaaya sadık kalmaları halinde yapılan bir evliliğin gerçek bir evlilik olup olmadığının tespitinin hukuken mümkün olmaması nedeniyle bu haklı bir düzenlemedir. Evlilik akti kadar sadece aktin iki tarafını ilgilendiren tamamıyla şahsi ve mahrem bir hukukî birleşmenin gerçek bir birleşme mi yoksa muvazaalı bir birleşme mi olduğunun tespiti hiç bir zaman hukuken güvenilir ve adil olmayacaktır. Dolayısıyla da ön şartı "muvazaalı evlenmenin tes-

piti” olan ve yabancı kadının Türk vatandaşlığını 5. maddeye göre kazanmasını önlemek gayesi güden Türk Vatandaşlık Kanunu’nda yapılan hukuki düzenlemeler, ister 5. maddede değişiklik yapılarak örneğin, belirli bir süre geçtikten sonra vatandaşlığın kazanılması gibi vatandaşlığı kazanmayı baştan zorlaştırsın isterse 5. maddeye göre kazanılan vatandaşlığın sonradan iptalini sağlamak suretiyle yapılsın kanaatimizce hukuken sağlıklı olmayacaktır.

Özetle, kanaatimize göre evlenmede muvazaanın hukuken güvenilir bir şekilde tespitinin mümkün olmaması nedeniyle gerek Medeni Kanun’daki “muvazaalı evlenme” kavramına ilişkin düzenleme gerek bu kavrama dayanılarak yapılan ve yabancı kadının 5. maddeye göre vatandaşlık kazanmasını önlemeye ilişkin Türk Vatandaşlık Kanunu’ndaki düzenleme, her ne şekilde yapılsa yapılsın Medeni Kanun’un ve Vatandaşlık Kanunu’nun bütünlüğü de göz önüne alınacak olursa hukuken doğru değildir. Nitekim İsviçre hukukunda da daha önceden var olan bu düzenleme son değişikliklerle yürürlükten kaldırılmıştır.

Türk hukukunda düzenlemesi bulunmayan muvazaalı evlilik kavramı İsviçre hukukunda İsviçre Medeni Kanunu’nun 120. maddesinin 4. bendine 1.1.1953 tarihinde yürürlüğe giren 29.9.1952 tarihli İsviçre Vatandaşlığının Kazanılması ve Kaybedilmesi Hakkındaki Federal Kanun’un 56. maddesinin 1. paragrafıyla eklenerek düzenlenmişti.⁹ Madde 120/4’e göre, “bir evliliğin kadının gerçek bir aile birliği kurmak amacıyla değil de sadece İsviçre vatandaşlığını kazanmak amacıyla muvazaalı bir şekilde yapılması halinde bu evlilik batıl ve geçersizdir.” Bu düzenlemenin yapılmasının nedeni de hiç şüphesiz 1952 tarihli İsviçre Vatandaşlık Kanunu’nun 3. maddesindeki yabancı kadına bir İsviçre vatandaşı erkekle evlenmesi halinde İsviçre vatandaşlığını kazanmasını sağlayan düzenleme idi. Madde 3/1’e göre, “Yabancı kadın bir İsviçreli ile evlenmek suretiyle İsviçre vatandaşlığını kazanır.” Madde 3/2’ye göre de, “Evliliğin butlanla malul olduğuna karar verilmesi halinde evlenme sırasında iyiniyetli olan kadın İsviçre vatandaşlığını muhafaza eder.” Ancak bütün bu düzenleme gerek İsviçre Vatandaşlık Kanunu’nda gerek İsviçre Medeni Kanunu’nda ya-

⁹ 120. Maddenin metni için bkz. Schweizerisches Zivilgesetzbuch, vom 10. Dezember 1907 Stand am 1. Januar 1989 Herausgegeben von der Bundeskanzlei, 1989, Eidgenössische Drucksachen- und Materialzentrale, 3000 Bern

pılan son değişikliklerle bizim de savunduğumuz görüőü destekler nitelikte tamamen deęiőtirildi.

İsviçre Vatandaşlık Kanunu'nda 23.3.1990 tarihinde yapılan değişiklikle yabancı kadına bir isviçreli erkekle evlenmek suretiyle İsviçre vatandaşlığını kazanma hakkını sağlayan 3. madde yürürlükten kaldırıldı. Yabancı kadının bu maddeye dayanarak kazandığı vatandaşlığın durumu ise yine 23.3.1990 tarihli kanunla İsviçre Vatandaşlık Kanunu'na eklenen 57/b maddesi ile düzenlendi. Türk Vatandaşlık Kanunu'nun 5. maddesinin 2. fıkrası ile paralel bir düzenlemeye sahip olan madde 57/b'ye göre, "Bu kanunun 29.9.1952 tarihli düzenlemesine göre 3. maddesinin 1. fıkrası uyarınca evlenme yoluyla İsviçre vatandaşlığını iktisap eden kadın evlenme sırasında hüsnüniyetli olduğu sürece evlilik hakkında bir butlan kararı verildikten sonra da vatandaşlığını korur".¹⁰

İsviçre Vatandaşlık Kanunu'nda yapılan bu değişikliklerden sonra İsviçre Medeni Kanunu'nda yapılan değişikliklerde de Medeni Kanun'un yukarıda incelediğimiz eski düzenlemesindeki 120. madde yürürlükten kaldırılmış ve 120. maddenin yerine düzenlenen ve "evlilikteki geçersizlik nedenlerini" düzenleyen yeni 105. maddede de eski madde 120/4'te düzenlenen "muvazaalı evlilik" kavramı yürürlükten kaldırılmıştır.

V. Çözüm ve Sonuç

Kanaatimizce evlenmede muvazaa kavramını tespit ve ispat evlenen kişilerin kendilerinin itirafları hariç hukukun çözümleyebileceği bir konu değildir. Hiç şüphe yok ki vatandaşlık kazanmak gayesi ile muvazaalı evlilikler yapılmaktadır. Nitekim ülkemizde de Türk vatandaşlığını kazanmak gayesi ile muvazaalı evlilikler yapılmakta ve bu evliliklerin sayıları her geçen gün artmaktadır. Her ne kadar bizler ülkemizin ekonomik durumunu beğenmesek de Türkiye'nin S.S.C.B.'nin dağılmasından sonra oluőan yeni komşularının ve Balkanlardaki bazı komşularının durumları göz önüne alınacak olur ise Türk vatan-

¹⁰ Bu evlilikten olma çocukların durumu ise Madde 57/b'nin 2. fıkrasında düzenlendi. Maddeye göre, "Butlanına karar verilmiş evlilikten olan çocuklar ana babaları bu evlilikte hüsnüniyetli olmasalar bile kazandıkları vatandaşlığı muhafaza ederler".

daşlığını kazanabilmek için muvazaalı evlilik yapan özellikle yabancı kadınların sayılarının giderek artması sürpriz olmayacaktır.

Kanaatimizce Medeni Kanun'da düzenlenmemiş bulunan "muvazaalı evlilik" kavramının incelediğimiz mahsurları itibariyle bugün için de düzenlenmesinin hukuken bir faydası bulunmamaktadır. Muvazaalı evlilik kavramının düzenlenmesinin mahzurlu olması nedeniyle buna dayanan bir vatandaşlık düzenlemesinin yapılması da mümkün görülmemektedir. Demek ki ister T.Vat.K.'nun 5. maddesinde değişiklik yapma yolu ile ister madde 5'e dokunmadan muvazaalı olduğu iddia edilen evliliğin iptaline ilişkin yeni bir hüküm getirmek yolu ile olsun Vatandaşlık Kanunu'da yapılacak olan düzenleme doğru değildir. Zaten bütün bunlara da gerek bulunmamaktadır. Bize göre karışıklık yaratacağı açık olan ve muvazaa kavramına dayanan bütün bu düzenlemeler yerine Türk vatandaşı erkekle evlenerek, talep etmesi durumunda başka hiç bir yetkili makamın iznine gerek kalmadan yabancı kadına Türk vatandaşlığı hakkını kazandıran Kanun'un 5. maddesinin 1. fıkrasındaki "... yabancı kadın Türk vatandaşlığına geçmek istediğini 42.maddede gösterilen şekilde bildirdiği" şeklindeki hükmün maddeden çıkarılması ile problem ortadan kalkacaktır.

5. maddenin 1. fıkrasından çıkarılması gereken diğer bir hak da Türk erkekle evlenen vatansız kadına otomatik olarak verilen vatandaşlık hakkıdır. Dolayısıyla yukarıdaki cümleyi devam eden "... veya vatansız bulunduğu..." şeklindeki cümlenin de maddeden çıkarılması gerekmektedir. Yukarıda da belirttiğim gibi yabancı kadına tanınan bu hak da gene Türk kadınla evlenen yabancı erkeğe tanınmamıştır ve Kanun'daki cinsiyet ayrımının açık bir örneğidir. Kadın erkek eşitliğini savunan her bireyin de kadına tek taraflı olarak verilen bu hakkın kaldırılmasına itirazı olmaması gerekir. Ayrıca kanaatimize göre Türk devletinin de, sırf bir Türk vatandaşı ile evlendi diye vatansız bulunan bir kişiye ister kadın ister erkek olsun böyle bir otomatik vatandaşlık kazandırma gibi bir yükümlülüğü de bulunmamaktadır. Zira vatansız bulunan bu kadının Kanun'un 7. maddesine dayanarak Türk erkekle evlendiği için Türk vatandaşlığını istisnai yoldan kazanma hakkı bulunmaktadır.

Yabancı kadının Türk erkeği ile evlenmekle sahip olduğu vatandaşlığı kaybetmesi halinde ona otomatik olarak Türk vatandaşlığını veren son cümlenin ve buna bağlı olan 5. maddenin 2. ve 3. fıkralarının ise

yürürlüğünü koruması gerekmektedir. Aksini savunmak bir Türk erkekle evlenen kişiye sırf bu evliliği yaptığı için ceza veren ve onu vatandaşlıktan atan eski devletinin suçuna iştirak etmek olur. Vatandaşlık gibi önemli bir mevzuda kişinin uğradığı hukukî haksızlığa karşı bu kişiyi hukuken korumak da, yukarıda incelediğimiz evlenirken vatansız olan kişinin tam aksine Türk devletinin bir görevidir. Ancak Türk devletinin bir Türk vatandaşı ile evlendiği için vatansız kalan kişiyi koruma görevinin sırf yabancı kadınlar için olduğu da söylenemez. Bu nedenle kanaatimizce 5. maddenin bu hükmü korunurken bir değişiklik yapılarak bu korumayı Türk vatandaşı kadınlarla evlenen ve sırf bu evliliği yaptığı için vatandaşlığını kaybeden yabancı erkeklere de tanımak gerekmektedir. Bu durumda maddenin düzenlemesindeki cinsiyet ayrımı da tamamen ortadan kalkmış olacaktır.

Türk erkekle evlenen yabancı kadına evlenirken vatansız bulunması ya da 42. maddeye göre talepte bulunması hallerinde hiç bir yetkili makamın iznine gerek olmadan Türk vatandaşlığını kazandıran 5. maddedeki bu hükümlerin yürürlükten kaldırılmasına ilişkin savunduğumuz bu çözüm ilk bakışta yabancı kadını mağdur eden ve evlilik birliğini bozan bir teklif gibi gelip eleştiriye ugrayabilir. Ancak kanaatimizce bu pek de haklı bir eleştiri olmayacaktır. Zira Türkiye Cumhuriyeti hem aile yapısı hem kadın erkek eşitliği hem de ekonomik bakımdan 1964 tarihli Türk Vatandaşlık Kanunu'nun kabul edildiği tarihten oldukça farklı durumdadır. 2000 yılı Türkiyesinde aile birliği söz konusu edildiğinde kadının erkeğin peşinden gittiği bir birlik akla gelmeyecektir en azından gelmemelidir. Kadın erkek eşitliğine gelindiğinde ise, madem ki kadınla erkek eşittir o taktirde Türk vatandaşı kadınla evlenen yabancı erkeğe tanımadığımız T.Vat.K.'nun 5. maddesindeki gibi idarenin takdirinin dışında kalan bir vatandaşlık kazanım hakkının yabancı kadına da tanınmaması gerekir. Bütün bunların da dışında kanaatimizce, yabancı kadınlara başka hiç bir yetkili makamın iznine, onayına gerek bırakmayan bu derece kolay ve çabuk bir vatandaşlık kazanım hakkının tanınması Türk Devletinin bugünkü çıkarlarına uymamaktadır. 5. maddenin Türk vatandaşı erkekle evlenmekle vatansız kalan kadına tanıdığı vatandaşlık hakkı ise yukarıda da izah ettiğimiz üzere aynı maddede düzenlenen ve yürürlükten kalkmasını teklif ettiğimiz diğer iki halden farklı mahiyettedir ve bu hakkın erkeklere de tanınması şartıyla yürürlükte kalmasında fayda bulunmaktadır.

T.V.K.'nun 5. maddesindeki düzenlenen Türk erkeklerle evlenirken vatansız bulunan kadına ve 42. maddeki şekil şartlarına uyarak vatandaşlık talebinde bulunanan kadına tanınan ve hiç bir idari makamın yetkisine ihtiyaç bulunmadan kazanılan vatandaşlık hakkının kalkmasıyla artık yabancı kadınlar da aynı Türk vatandaşı kadınlarla evlenen yabancı erkekler gibi T.Vat.K.'nun 7. maddesine göre "istisnai yoldan" Türk vatandaşlığını kazanabileceklerdir. Böylece Türk vatandaşlığını kazanmak için gerekli şartlara sahip olduğu İçişleri Bakanlığı tarafından tespit edilen yabancı kadın Türk vatandaşlığını Bakanlar Kurulunun kararı ile kazanabilecektir. Kanun'a göre Türk vatandaşı erkeklerle evli olan yabancı kadının talebi İçişleri Bakanlığınca yapılacak inceleme sonunda istisnai yoldan vatandaşlığa alınma şartlarına uygun görülmesi halinde durum gerekçesi ile Bakanlar Kuruluna sunulur ve Bakanlar Kurulunun alacağı karara göre vatandaşlık talebi reddedilir veya kabul olunur. Kabul veya red aşamasına gelene kadar vatandaşlığa alınma talebi oldukça sıkı bir incelemeye tâbi tutulur.

İstisnai yoldan vatandaşlığa alınmak için başvurulacak makamlar genel olarak Türkiye içinde yabancının bulunduğu mahallin en büyük mülkiye âmiri, yurt dışında Türk konsoloslarıdır. Gerek en büyük mülkiye âmirleri, gerekse konsoloslar dilekçelerde verilen bilgilerin belgelerini ve 15. maddedeki esaslara uygun olarak yapılacak soruşturma evrakını ve düşüncelerini eklemek suretiyle tamamlayacakları dosyayı gereği yapılmak üzere İçişleri Bakanlığına gönderirler. Bakanlık Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü Vatandaşlık Şubesi işi sonuçlandırır. (T.Vat.K.Yönet.m.14)

T.Vat.Kan.Yönetmeliği'nin "Soruşturma" başlıklı 15. maddesine göre ise vatandaşlık talebinde bulunacak olan yabancının yukarıda belirtilen makamlara açık kimlik ve imzaları ile verecekleri dilekçelere:

- a) Hangi devlet uyrukluğunu taşıdıklarını,
- b) Vatansız ise ne sebepten ve hangi tarihten beri vatansız kaldıklarını ve varsa bu tarihten önceki uyruklarını,
- c) Doğum tarihlerini,
- d) Doğum yeri ve kayıtlı buldukları nüfus idarelerini (memleket, il, ilçe, kanton, komün, köy),

- e) Mesleklerini,
- f) Hangi tarihten beri Türkiye'de bulunduğunu ve Türkiye'nin neresinde ikamet ettiğini ve ne gibi işlerle meşgul olduklarını,
- g) Türkiye'ye ilk geldiği tarihten sonra yurt dışına kaç defa ve ne maksatla çıktığını ve bu gidişlerle dışarıda kaldığı sürece toplamını,
- h) Türkçe konuşma derecesi (Milli Eğitim Müdürlüklerince yoklamak ve belgelendirilmek şartıyla),
- i) Türkiye'de kendisinin ve geçimi ile yükümlü olduğu kimselerin geçimini ne ile sağlayacaklarını

belirtecekler ve bu hususlara ait resmi belgeler yabancı dilde ise ayrıca noterden onaylı Türkçeye çevrilmiş suretleriyle birlikte genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden bir hastalığı bulunmadığına dair Türk resmi sağlık kurullarından alacakları raporla üç adet vesikalık fotoğraflarını ilâştireceklerdir.

Vatandaşlık talebinde bulunan bütün yabancılar için geçerli olan bu evraklardan ikamet ve Türkiye'ye yerleşme niyeti ile ilgili olan belgelerin T.Vat.K.'nun 7. maddesine göre istisnai yoldan vatandaşlık talebinde bulunacak olan bir Türk vatandaşı ile evli yabancı kadınlar ve erkekler tarafından verilmesine gerek olmadığı açıktır.

Bu dilekçeleri alan en büyük mülkiye âmirleri, incelenmek üzere illerde hukuk işleri müdürlüğüne, ilçelerde zabıtaya havale ederler. Hukuk işlerinde de zabıtaya tevdi olunan dosya üzerinde dikkatli ve esaslı soruşturma yaparak yabancıların 11/2/1964 tarihli ve 403 sayılı Kanun'un 6,7,8 ve Yönetmeliğin 10,11,12 ve 15. maddelerindeki nitelikleri haiz olup olmadıklarını araştırırlar. Bu yabancılar Türkiye'nin başka yerlerinde de oturmuşlar ise oralardan da sorularak özel ve genel durumları ve bilhassa vatandaşlığa alınmalarında sakınca olup olmadığı, varsa neler olduğu ve verdikleri belgelerin doğruluğu hakkında hazırlayacakları raporla birlikte bu Yönetmeliğe bağlı örnekteki aile listesini doldurarak, en büyük mülkiye âmirine sunarlar. Valiler de tamamlanan dosyayı düşünceleri ile birlikte İçişleri Bakanlığına gönderirler. (T.Vat.K.Yöney. m.16)

İçişleri Bakanlığına gelen, vatandaşlığa alınma isteklerine ait dosya-

lar üzerinde, Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü Vatandaşlık Şubesinde teknik incelemeler yapılır ve eksikler tamamlandıktan sonra Hükümetçe ve İçişleri Bakanlığınca vatandaşlığa alınma bakımından, verilmiş prensip kararları ışığı altında her türlü soruşturmayı yapmak ve yabancının Türk vatandaşlığına alınmasında sakınca bulunup bulunmadığını tespit etmek ve düşüncesini belirtmek üzere dosya Emniyet Genel Müdürlüğüne verilir. Gelecek karşılık üzerine İçişleri Bakanlığı ilgili yabancının Türk vatandaşlığına alınması veya isteğinin reddi teklifini Bakanlar Kurulu kararına bağlamak üzere usulü dairesinde Başbakanlığa sunar. Bakanlar Kurulundan alınacak karar ilgiliye ve müracaat makamlarına tebliğ olunur. Vatandaşlığa alınanların nüfus kütüklerinde açılacak yeni hanelere kayıtları yapıp nüfus hüviyet cüzdanları kendilerine verilir ve pasaportları alınır. (T.Vat.K.Yönet. m.17)

Yukarıda incelediğimiz Kanun'un ve Yönetmeliğin vatandaşlığa alınmak için aradığı şartlar ve yaptığı soruşturma içinde Türk vatandaşıyla evlenen yabancının yaptığı evliliğin muvazaalı olup olmadığı gibi bir şart bulunmamaktadır. Ancak bunca makam tarafından yapılan bu derece kapsamlı ve ciddi inceleme esnasında yapılan evliliğin muvazaalı olup olmadığının da ortaya çıkması hiç şüphe yok ki imkan dahilindedir. Diğer şartlar incelenirken evliliğin muvazaa ile yapıldığına dair çok ciddi verilerin olması halinde de vatandaşlık talebinin reddi idarenin takdirindedir. Demek ki Türk vatandaşı erkeklerle evlenen yabancı kadınların da Türk vatandaşı kadınlarla evlenen yabancı erkeklerle eşit şartlarda 7. maddenin hükümlerine göre "istisnaî yoldan" Türk vatandaşlığına alınmaları halinde artık Türk Devleti 5. maddenin bugünkü düzenlemesinde olduğu gibi bir "oldu bittiyle" karşı karşıya kalmayacaktır.

Yaptığımız öneriye kamuoyunda "yabancı gelinlerimiz" diye adlandırılan Türk vatandaşı erkeklerle halen evli bulunan yabancı devlet vatandaşı eşlerden de itirazlar gelebilir ki kanaatimizce bu itirazların yaptığımız öneri bakımından hiç bir haklı tarafı bulunmayacaktır. Zira devamlı olarak Türk hukukunda kendilerine yapılan ayrımcılıktan şikayet eden bu gelinlerimizin derdi tamamiyle Yabancılar Hukuku mevzuatı bakımındandır. Zira Türk hukuku da her devletin yaptığı gibi Türk Anayasası'nın 16. maddesine göre milletlerarası hukuka uygun olarak çeşitli kanunlarında özellikle de yabancıların çeşitli iş kollarında çalışmaları ile ilgili bazı kısıtlamalar getirmiştir. Ancak za-

ten hiç bir devletin de yabancılara, kendi vatandaşlarına tanıdığı bütün hakları tanımak ya da eşit şekilde tanımak gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Dolayısıyla da milletlerarası hukuka uygun bulunmak ve de kanunla yapılmak kaydıyla yabancılar için çeşitli kısıtlamalar getirmek her devletin olduğu gibi Türk devletinin de en tabii hakkıdır. Halen Türk vatandaşı erkeklerle evli bulunan gelinlerimizin şikayetleri kimi zaman haklı olsa bile bu şikayetlerinin bir çoğu kendilerinin Türk vatandaşlığına kendi istekleri ile geçmemelerinden kaynaklanmaktadır. Zira yabancı devlet vatandaşı bu gelinlerimizin Türk vatandaşlığına geçmeleri halinde şikayet ettikleri ve Türk devletini suçladıkları bütün bu sorunlarının hiç birisi kalmayacaktır.

Kanunumuzun eleştirdiğimiz ve özellikle de Türk devletinin ileriye dönük çıkarları bakımından değiştirilmesini teklif ettiğimiz 5. maddenin hükümlerine göre bu derece kolay olarak Türk vatandaşlığını kazanma hakları varken Türk vatandaşı olmak istemeyen bu gelinlerimizin Türk vatandaşlığına geçmek istememelerinin nedeni Türk vatandaşlığına geçmeleri halinde kendi devletlerinin vatandaşlığını kaybedecek olmalarıdır.

Türk hukukunda T.Vat.K.'nun 22/III. maddesinde 1981 t.- 2383 s. Kanunla¹¹ yapılan değişiklikle "çifte vatandaşlık" hakkı kabul edilmiştir. Böylece Türk hukuku bugün için artık milletlerarası vatandaşlık hukukunda terk edilen "her ferdin tek bir vatandaşlığı olmalıdır" ilkesinden vazgeçerek milletlerarası vatandaşlık hukukundaki gelişmelere de uygun olarak dileyen Türk vatandaşına, izin almak kaydıyla aynı zamanda başka bir devlet vatandaşlığına da sahip olma hakkını tanımıştır. Hiç şüphe yok ki çifte vatandaşlık hakkını kabul etmek yurt dışında, özellikle de Almanya'da milyonlarca Türk vatandaşının yaşaması nedeniyle Türk devletinin yararınadır. Ancak yine şüphe yok ki bir devletin milletlerarası hukuka uygun olmak kaydıyla kanunlarına kendi ya da vatandaşları yararına hükümler koymasısı da son derece tabiidir.

T.Vat.K.'ndaki "çifte vatandaşlık hakkı" örneğin Alman hukukunda tanınmadığı için Türk kocalarla evli olan Alman gelinler ya da benzer düzenlemeye sahip devlet vatandaşı gelinler kendi vatandaşlıklarını kaybetme tehlikesi nedeniyle 5. maddeye göre son derece kolay olarak

¹¹ 13.2.1981 t. - 2383 s.Kanun için bkz. RG. 17.12.1981-17254

Türk vatandaşı olabilecekken evlenirken bu haklarını kullanmadıkları gibi sonradan istisnai yoldan da Türk vatandaşlığına geçmek talebinde bulunmamışlardır. Bu gelinlerimiz çok uzun yıllardan beri Türk kocalarla evli bulunmak Türk vatandaşı evlat sahibi olmak ve de yaşamlarını Türkiye'de kurmaları nedeniyle yabancılar hukuku mevzuatından doğan bazı sıkıntılarında haklıdırlar. Ancak Türk vatandaşlığına kolayca geçebilecekken bu hakkı kullanmayarak yabancı kalmak ısrarlarında da yine Türk hukuku bakımından haksızdırlar. Çifte vatandaşlık hakkını tanımayan devletleri nedeniyle Türk vatandaşlığına geçmek istememeleri de Türk hukukunun, Türk devletinin değil kendilerine çifte vatandaşlık hakkı vermeyen vatandaşı oldukları kendi devletlerinin ayıbıdır. Yaşadıkları problemler Türk hukukundan değil vatandaşlığına sahip oldukları devletin hukukundan doğmaktadır. Demek ki 5. maddenin teklif ettiğimiz şekilde değiştirilmesi onları etkilemeyecektir. Zira onlar zaten bu hakkı kullanmamaktadırlar.

Sonuç olarak çalışmamızın en başında belirttiğimiz üzere Türk kamununun Merve Kavakçı olayı ile dikkatini çeken, Türk vatandaşı erkeklerle evlenerek Türk vatandaşlığına Türk devletinin hiç bir yetkili makamının iradesine gerek kalmadan T.Vat.K.'nun 5. maddesine göre geçen yabancı kadınların sahip olduğu bu vatandaşlık kazanım hakkı, düzenlemesi itibariyle kötüye kullanılmaya son derece müsait bir haktır. Sırf vatandaşlık kazanmak için yapılan muvazaalı evliliklerle Türk vatandaşlığını adeta "otomatik" olarak kazanmak mümkündür. Bugün için Türk devleti 1964.t. Kanun'un çıkarıldığı tarihten gerek ekonomik gerek sosyal bakımdan çok ileri ve farklı bir konumdadır. İleride sayıca daha da artacağına şüphe olmayan muvazaalı evlilikler yoluyla vatandaşlığın kazanılmasına karşı kendini korumak da Türk Devletin en tabii hakkı ve aynı zamanda da görevidir.

Muvazaalı evlilik kavramı Medeni Kanun'da düzenlenmemiştir ve belirttiğimiz çeşitli nedenlerden dolayı düzenlenmesinde de fayda bulunmamaktadır. Bu nedenle 5. maddenin yarattığı problemlerin en uygun ve en kolay çözümü kanaatimizce bu kanun maddesinde düzenlenen yabancı kadına, evlenirken vatansız bulunması ya da 42. maddedeki şekil şartlarına uygun olarak vatandaşlık talebinde bulunması hallerinde hiç bir makamın yetkisine ihtiyaç bulunmadan vatandaşlık kazandıran düzenlemenin yürürlükten kaldırılmasıdır. Böylece yapılan evliliğin muvazaalı olması durumunda maddenin yarattığı

problemler ortadan kalkacaktır. Gerçek bir evlilik birliği kurarak evlenen yabancı kadınlar da bundan böyle Türk kadınları ile evlenen yabancı kocalar ile eşit bir şekilde T.Vat.K.'nun 7. maddesindeki "istisnai" yoldan Türk vatandaşlığını kazanacaklardır.

Yine 5. maddede düzenlenen ve Türk vatandaşı erkekle evlenmekle sahip olduğu vatandaşlığı kaybeden kadını korumaya yönelik olarak bu kadına Türk vatandaşlığını kazandıran hakkın ise korunmasında ve Türk kadınla evlenen yabancı erkekleri de kapsayacak şekilde genişletilerek düzenlenmesinde ise fayda bulunmaktadır.

Çalışmamızın sonunda ise önerimiz 5. maddenin; "*Bir Türkle evlenen yabancı kişinin bu evlilikle eski vatandaşlığını kaybetmesi halinde bu kişi Türk vatandaşlığını kendiliğinden kazanır.*"

Evlenmenin butlanına karar verilmesi halinde akitte hüsnüniyetli olan kişi, Türk vatandaşlığını muhafaza eder.

Butlanına karar verilmiş evlenmeden olan çocuklar, ana veya babaları hüsnüniyetli olmasalar dahi Türk vatandaşlığını muhafaza ederler.", şeklinde değiştirilmesidir.